

Прямухіна Н.В.

академік, д.е.н., професор

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

Мокрій О.Г.

аспірант кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси

РЕГІОНАЛЬНА АГРАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах глобалізації та інтеграційних процесів у світовому господарстві, зростає роль концепцій регіонального розвитку, що дозволяють забезпечити реалізацію цілеспрямованої політики розвитку територій та регіонів. При цьому, аграрна політика є важливою складовою політики регіонального розвитку, як країн ЄС, так і України.

Інтеграція України до Європейського союзу (ЄС) потребує адаптації до вимог ЄС у сфері розвитку аграрної галузі і сільських територій та розробки цілісної аграрної політики розвитку на регіональному рівні.

Загальна аграрна політика ЄС спрямована на підтримку сільського господарства, безпеку харчових продуктів (в контексті зміни клімату) і сприянню сталому та збалансованому розвитку всієї сільської місцевості в Європі.

Основними функціями сільського господарства ЄС є: продовольча безпека (наявність, ціна, різноманітність, якість і безпека харчових продуктів), охорона навколишнього середовища і підтримка фермерських господарств, як основної форми ведення сільськогосподарського виробництва (у ЄС 12 мільйонів фермерів, середній розмір ферми близько 15 га; для порівняння, у США є 2 мільйони фермерів і середній розмір ферми 18 га), вони забезпечують 46 мільйонів робочих місць) [1]. У той же час, сільські громади і ландшафти повинні бути збережені в якості цінної частини спадщини Європи.

Для виконання цих функцій з 1962 р. запущено Спільну аграрну політику ЄС (САП) – Common Agricultural Policy (CAP). Мета САП сформульована як збереження економічного сектора з нестандартними інституційними та соціальними рисами – соціально та економічно неоднорідного, «багатофункціонального», заснованого на праці членів родини та сімейних фермах, що не дає змоги запровадити тут принципи промислового виробництва та конкурентних ринків. Результатом проведення такої політики є захисна стратегія модернізації сільського господарства в умовах глобалізації, внутрішньої загрози індустріалізації суспільства та зовнішнього впливу світових конкурентів, зокрема такого торгового партнера, як США [2, с. 24].

У червні 2013 року у повній публічній дискусії з громадянами та зацікавленими сторонами було сформовано новий напрямок для САП, основними положеннями якого є [1]:

- конкурентна позиція європейського сільського господарства;
- справедливість і різноманітність систем ведення сільського господарства по всій Європі;
- зміна клімату та охорона природних ресурсів;
- відносини між суб'єктами по всьому харчовому ланцюгу.

САП має коротко-, середньо- і довгострокові інструменти для забезпечення потенціалу сільськогосподарського сектора ЄС виробництва якісних продуктів харчування для більш ніж 500 мільйонів споживачів, підвищення економічної та екологічної стійкості сектора, а також підтримувати різноманітність у сільській місцевості, традиції ЄС і методи ведення сільського господарства.

Нова політика САП спрямована на [1]:

1. Забезпечення надійного постачання здорових і доступних продуктів харчування:

- перетворення різноманітності сільського господарства в силу. Прямі виплати будуть спрямовані більш справедливо між державами, регіонами і фермерами, врахування в повній мірі різних традицій Європи, методів ведення сільського господарства та сільської економіки;

- зміцнення позицій фермерів в харчовому ланцюгу для отримання кращих ринкових цін на свою продукцію. Професійні та міждисциплінарні організації матимуть нові права для підвищення своєї ефективності та отримають підтримку в розробці прямих продажів між виробниками і споживачами;

- забезпечення кращого захисту від волатильності цін. Збільшення Взаємного фонду і страхування сільськогосподарських доходів. Забезпечення негайної допомоги фермерам в разі економічних криз, природних катаклізмів.

2. Створення екологічно чистого і ефективного сільського господарства:

- стимулювання більш раціонального використання природних ресурсів для протидії негативним змінам клімату та збільшення долі використання біологічних засобів захисту у сільському господарстві. 30% прямих платежів і 30% фінансування розвитку сільських районів будуть пов'язані зі стійкими методами виробництва, та конкретна допомога для органічного землеробства;

- подвоєння фінансування наукових досліджень, інновацій і знань у системах з поділом в тому числі в рамках нового Європейського інноваційного партнерства (European Innovation Partnership). Це сприяє більш тісному співробітництву між науковцями і фермерами, допомагаючи їм модернізувати і виробляти більше з меншими витратами та вищою якістю.

3. Відновлення сільської місцевості і сільських громад:

- збільшення кількості фермерів по всій Європі, роблячи професію більш привабливою для молодих людей. Молоді фермери в віці до 40 р. будуть мати

право на отримання 25% додаткової підтримки доходів протягом перших п'яти років роботи в цьому секторі;

- стимулювання зайнятості та підприємництва несільськогосподарського виробництва, наприклад, в харчовій промисловості чи сільському туризмі;

- забезпечення підтримки цілеспрямованих підприємств, щоб стимулювати зростання і зайнятість. Тільки «активні» фермери виграють від платежів. Ті, хто працює в менш сприятливих районах претендуватимуть на додаткове фінансування, як і дрібні фермери, отримання допомоги для яких буде спрощено.

У той же час, аграрна політика України досі контрастує порівняно з новими напрямками САП ЄС. Нині основними рисами агросфери України є:

- основою експорту України є сировинна продукція сільського господарства, зокрема у 2016 р. вона становила 33% (основними є зерно, насіння та олія);

- виробництво та споживання органічної продукції в Україні знаходиться на дуже низькому рівні, (внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні у 2016 р. становив 21,2 млн. євро або 0,3% виробленої сільськогосподарської продукції, частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає близько 1%, їх обробляють 210 органічних господарств [4]);

- бюрократія та корупція, які дестимулюють розвитку малого і середнього бізнесу в аграрній сфері;

- 50% сільськогосподарських земель обробляються великими агрохолдингами, що лобіюють свої приватні інтереси в державних програмах підтримки АПК;

- більшість агрохолдингів засновані іноземним капіталом, що спричиняє вплив грошових надходжень від реалізації сільськогосподарської продукції за кордон;

- дотаційний характер підтримки аграрних підприємств досі спрямований на «великий» бізнес, що займається експортом аграрної сировини (зокрема у сфері рослинництва, переробки олійних культур збережено режим повернення ПДВ за експорту, що складатиме близько 28-30 млрд. грн. у 2017 році [3]);

- невирішене питання відкриття земельного ринку в Україні та відсутність прозорості законодавчо-нормативної бази;

- негативний імідж сільської місцевості та сільського способу життя, постійне зростання міграцій сільського населення;

- низька частка оновлення знань та трудових ресурсів аграрної галузі, оскільки близько 70% випускників аграрних ВНЗ після першого року професійної трудової діяльності змінюють місце роботи.

В умовах європейської інтеграції головними завданнями реформування аграрної політики України необхідно визначити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та розвиток сільських територій. Для забезпечення виконання цих завдань необхідно провести адаптацію законодавчо-нормативної бази до міжнародним та

європейським стандартам; забезпечити розвиток освіти та науки аграрної сфери, як основного критерію ефективного розвитку галузі; реформувати систему підтримки сільськогосподарських виробників, шляхом заміни адресної фінансової допомоги підприємствам на фінансування заходів, що сприяють інтенсивному розвитку сільськогосподарських територій та популяризації сільського способу життя; підвищити якість продукції і її екологічну безпеку, збільшення частки готової продукції в експорті України; стимулювати споживання здорових продуктів.

Для інтеграції України до європейської спільноти необхідно провести реформування регіональної політики, як основної стратегії розвитку територій та регіонів. Реалізація сучасної аграрної політики ЄС забезпечується САП, основними напрямками якої є забезпечення надійного постачання здорових і доступних продуктів харчування; створення екологічно чистого і ефективного сільського господарства; відновлення сільської місцевості і сільських громад. Лише за умови проведення ринково-орієнтованої політики, направленої на розвиток сільських територій, охорону навколишнього середовища та безпеку продуктів харчування, стане можливим стимулювання розвитку сільського господарства в Україні, підвищення рівня життя сільського населення.

Список використаних джерел:

1. The common agricultural policy (CAP) and agriculture in Europe. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-for-our-roots/index_en.htm;
2. Генезис спільної аграрної політики ЄС: перспективи та ризики для України / С. В. П'ясецька-Устич // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2016. - Вип. 16. - С. 23-28;
3. Держпідтримка АПК у 2017 році – надія на зупинку спаду в галузі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agropolit.com/blog/188-derjpidtrimka-apk-u-2017-rotsi--nadiya-zupinku-spadu-v-galuzi>;
4. Офіційний сайт Федерації органічного руху України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua>.

Коляденко Д.Л.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

м.Вінниця

РИНОК ЦУКРУ І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На даному етапі розвитку в цукровій галузі України складається досить неоднозначна ситуація стосовно виробництва цукрових буряків і цукру.